

Kymenlaakson

YRITTÄJYYSKASVATUKSEN TOIMINTAOHJELMA

Sisällys

3	Johdanto
4-5	Yrittäjyyskasvatuksen määritelmä (Valtakunnalliset yrittäjyyskasvatuksen linjaukset 2017)
6	Yrittäjyyskasvatuksen visio Kymenlaaksossa
7-9	Kaupunkien strategiat huomioivat yrittäjyyskasvatuksen eri tavoin
10-14	Kouluastekohtaiset osaamisen tavoitteet
15-17	Yrittäjyyskasvatuksen toimijoita
18-21	Yrittäjyyskasvatuksen satoa – kymenlaaksolaisten nuorten yrittäjyystarinoita
22-27	Terveisiä yrittäjyyskasvattajille – elinkeinoelämän haastatteluja
28	Kesäyrittäjyys
29	Yrityksen omistajanvaihdos
30-41	Käytännön esimerkkejä Kymenlaaksosta
42	Yrittäjyyskasvatuksen mittarointi
43-44	Kymenlaakson yrittäjyyskasvatustyön seuranta
45	Lähteet ja lisälukemista

Julkaisu

Varustamo – tukena yrityksen omistajanvaihdoksessa -hanke, yhteistyössä työryhmä

Maarit Koverola projektipäällikkö, Cursor Oy,

Minna Tuukkanen apulaisrehtori Kouvolan kaupunki ja Reijo Vaurula, ”yrittäjyyskasvattaja emeritus.”

Taitto & kuvitukset: Jarkko Vanhalakka / Digimainostoimisto Loopy

**Euroopan unionin
osarahoittama**

**Kouvola
Innovation**

eduko
Kouvolan Ammattiopisto

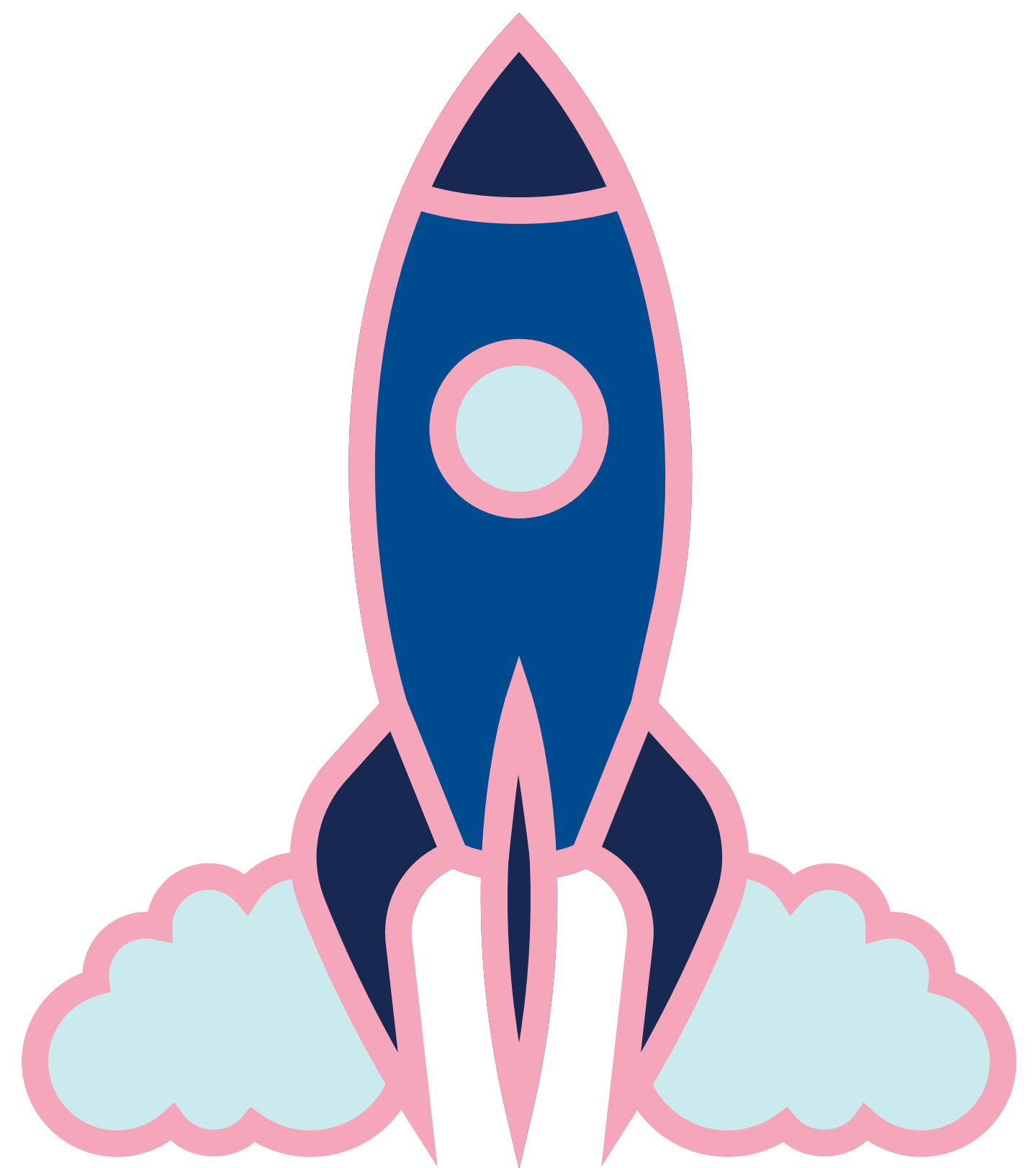
Johdanto

Kaakkois-Suomessa laadittiin ensimmäinen yhteinen yrittäjyyskasvatuksen strategia vuonna 2014, jota on päivitetty vuosien mittaan. Nyt tiivistetään strategia toimenpideohjelmaksi Kymenlaakson maakunnan näkökulmasta. Yrittäjyyskasvatuksen valtakunnallinen toimijakenttä on ollut viime vuosina muutoksessa, jonka vuoksi kootaan erilaiset mahdollisuudet toteuttaa yrittäjyyskasvatusta eri kouluasteilla.

Vuosittain laadittavan NYT Nuorten tulevaisuusraportin mukaan yrittäjyys kiinnostaa nuoria yhä enemmän. Vuoden 2024 kyselyn vastauksista kävi ilmi kasvava kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan. Peräti 45 % vastaajista ilmoitti voivansa toimia yrittäjänä, mikä on viisi prosenttiyksikköä enemmän kuin edellisenä vuotena. Kuntien ja koulujen olisi nyt erityisen tärkeää pystyä huomioimaan nuorten vuosittain kasvava kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan. Samalla vastataan elinkeinoelämän tarpeeseen saada uusia yrittäjiä ja yrittäjämäisiä osaajia.

Toivomme, että jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollistetaan vuosittain yrittäjyyskasvatukseen liittyvä teema, kokeilu tai projekti. Tämä toimenpideohjelma antaa hyviä työkaluja ja uusia ideoita opettajille yrittäjyyskasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseen. Opettaja, innostetaan oppijoita ja autetaan heitä tunnistamaan omia vahvuuksiaan sekä löytämään itsestään yrittäjämäistä asennetta!

♥ : Maarit ja Minna

Yrittäjyyskasvatuksen määritelmä

OKM:n yrittäjyyslinjaukset (2017) ohjaavat kaikkien koulutusasteiden yrittäjyyden edistämistä ja yrittäjyyskasvatuksen toimenpiteitä. Tätä toimintaohjelmaa laadittaessa on tiedossa, että yrittäjyyslinjaukset tullaan päivittämään vuosina 2025–2026. Linjaukset tulevat kattamaan kaikki koulutusasteet ja ne laaditaan yhdessä sidosryhmien kanssa. Linjauksissa keskitytään siihen, miten yrittäjyyskasvatusta ja talousosaamista toteutetaan opetushallinnon alalla. Yrittäjyyskasvatuksen ja talousosaamisen linjausten on suunniteltu valmistuvan syksyllä 2026.

Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on yrittäjyyteen liittyvien myönteisten asenteiden lisääminen, yrittäjyyteen liittyvien tietojen ja taitojen kehittäminen, uuden yrittäjyyden aikaansaaminen, yrittäjien ja yritysten henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä yritysten tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen.

Yrittäjyyskasvatuksessa tärkeää on kokeileminen, toiminnallisuus, tekemällä oppiminen, projektimaiset työtavat, yritysysteistyö sekä yrittäjyyteen liittyvät tehtävät ja kokemukset.

Yrittäjyyskasvatuksen toteutuminen edellyttää yrittäjämäisen toimintakulttuurin johtamista ja kehittämistä, yrittäjämäistä pedagogiikkaa ja opettajuutta sekä näitä tukevien oppimisympäristöjen hyödyntämistä.

Yrittäjyyskasvatuksen määritelmä

Yrittäjyyskasvatuksella tarkoitetaan kaikilla kasvatusta- ja opetushallinnon aloilla varhaiskasvatuksesta korkeasta asteelle tehtävää laaja-alaista työtä, jolla pyritään vahvistamaan eri-ikäisten oppijoiden (oppilaat, opiskelijat) yritteliäisyyttä ja yrittäjyyttä. Yrittäjyyskasvatus on osa organisaation strategista kehittämistä ja se on suunniteltua, pitkäjänteistä, arvioitua sekä resursoitua toimintaa, josta vastaa ylin johto.

Rehtorit mahdollistavat kouluissa ja oppilaitoksissa yrittäjämäisen toimintakulttuurin. Opettajalla on tärkeä rooli yrittäjyyskasvattajana, sillä hänellä on mahdollisuus valita ne työtavat, menetelmät, opetussisällöt sekä oppimisympäristöt, joiden avulla yrittäjyyskasvatus tulee osaksi opetusta sekä koulun ja oppilaitoksen arkea. Yrittäjämäisen pedagogiikan avulla tuetaan yrittäjämäisten asenteiden, valmiuksien ja taitojen kehittymistä sekä oppijoiden työelämätaitoja.

Yrittäjyyskasvatus perustuu yhdessä tekemiseen, elinikäiseen oppimiseen ja verkostomaiseen toimintatapaan. Kasvatus- ja opetustoimijoiden lisäksi yrittäjyyskasvatusta tekevät ja toimintaa tukevat useat työelämätahot ja järjestöt. Kymenlaakson toimijatahot muodostavat yhdessä yrittäjyyskasvatuksen ekosysteemin, jonka yhtenä osana ovat myös kansainväliset kumppanit.

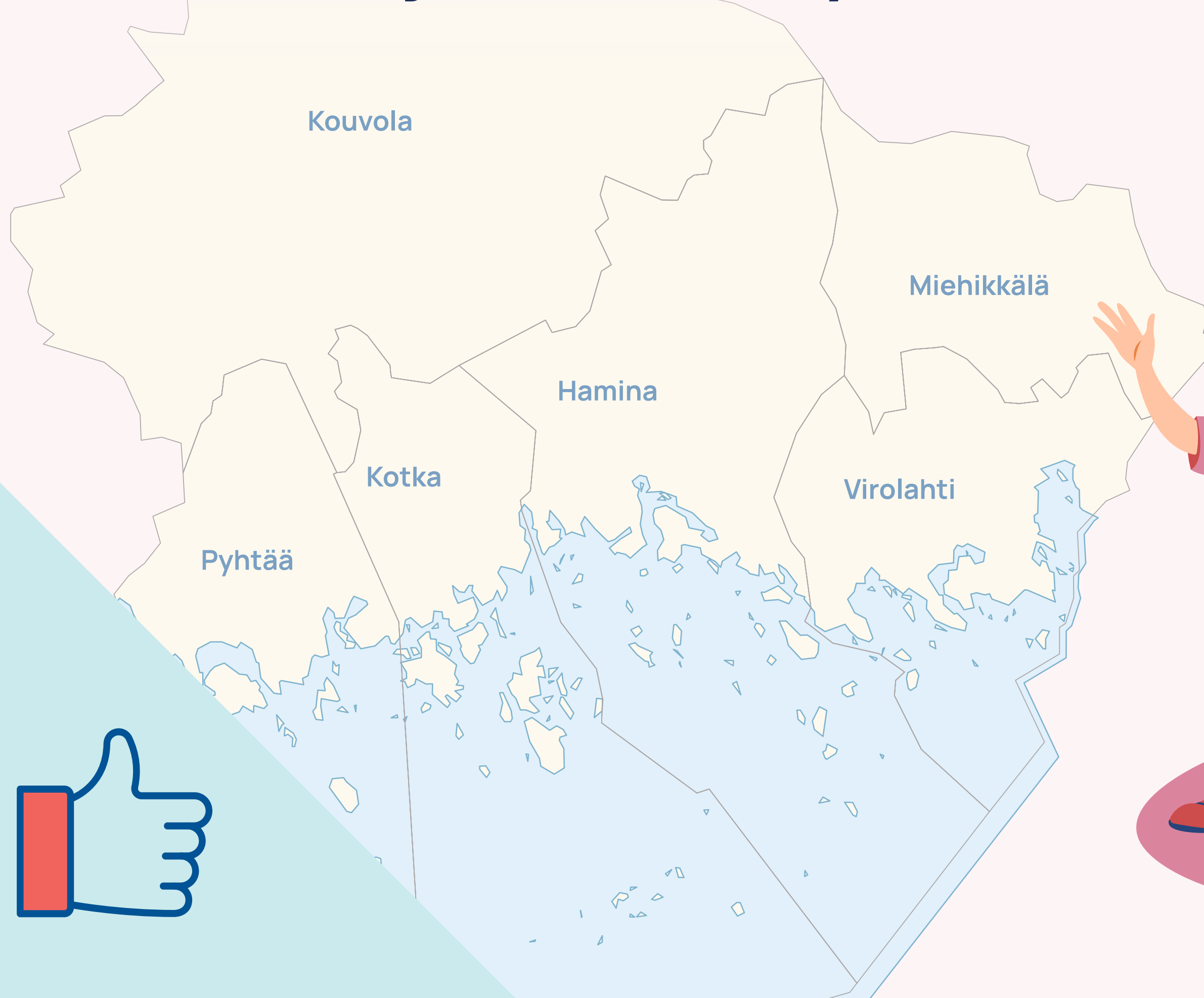

Yrittäjyyskasvatuksen visio Kymenlaaksossa

Yrittävä ja oppiva Kymenlaakso,

jossa kasvaa *minäpystyviä*,

rohkeita ja muutosmyönteisiä lapsia ja nuoria!

Kaupunkien strategiat huomioivat yrittäjyyskasvatuksen eri tavoin

Haminan päämääränä osaava ja oppiva kaupunki

Haminan vuoteen 2030 ulottuvassa kaupunkistrategiassa on yhdeksi neljästä päämäärästä nimetty Osaava ja oppiva Hamina. Tavoitteena on rakentaa tulevaisuuden opintopolku yhteistyössä oppilaitosten ja korkeakoulujen sekä yritysten kanssa vastaamaan tulevaisuuden osaamis- ja työelämävaatimuksiin.

Palvelulupauksessaan Hamina lupaa edistää asukkaiden hyvinvointia ja turvallisuutta sekä yhteisöjen ja yritysten toimintaedellytyksiä.

Haminan elinvoimajohtaja **Mia Hämäläinen** tunnistaa työn merkityksen jopa maakuntatasolla.

“Yrittäjyyskasvatustyö on mitä suurimmassa määrin tulevaisuustyötä ja tulevaisuuden ennakkoinnin kannalta merkittävää. Tulevaisuudessakin tarvitaan yrittäjiä enenevässä määrin, sillä yrittäjät ovat jokaisen maakunnan menestyksen elinehto. Lisäksi yrittäjyyskasvatuksen sisältämät työelämä- ja taloustaitojen opetus auttavat jokaista yksilöä olemaan myös tulevaisuuden hyviä työntekijöitä, joita yritykset aina kaipaavat organisaatioihinsa.”

Kuva: Haminan kaupunki

Kaupunkien strategiat huomioivat yrittäjyyskasvatuksen eri tavoin

Kotkassa vahvistetaan koulutuksen ja yritysten yhteistyötä

Kotka 2035 -kaupunkistrategiassa nimetään painopisteeksi Osaava Kotka, jossa luodaan kasvatuksen ja koulutuksen kautta elinvoimaa. Toinen kolmesta painopisteestä on Yrittävä Kotka, jossa mahdollistetaan yritysten kasvu ja sijoittuminen, sekä parannetaan työvoiman saatavuutta ja osaamista.

Kotkassa vahvistetaan koulutuksen ja yritysten yhteistyötä sekä panostaan työvoiman osaamisen kehittämiseen rakentamalla oppilaitosten ja yritysten kumppanuuksia, jotka vastaavat työmarkkinoiden tarpeisiin.

Kuva: Kotkan kaupunki

Kotkan opetustoimen johtaja **Vesa Toikka** näkee yrittäjyyskasvatuksella tärkeän roolin strategiatasolla.

“On tärkeää huomioida myös sisäinen yrittäjyys. Yrittäjyyskasvatuksella on vireää ja dynaamista otetta edistävä merkitys.”

Kaupunkien strategiat huomioivat yrittäjyyskasvatuksen eri tavoin

Kouvola on uutta luova, kaikille avoin kaupunki, joka tarjoaa parhaat lähtökohdat ja verkostot oppia

Kouvolan kaupunkistrategiassa vuosille 2023–2032 ovat kasvukärkinä lapset ja nuoret sekä yritykset. Kouvola on kaikkien kampus: tulevaisuuden taitoja luovat niin päiväkodit kuin koulutkin. Koulutustarjonta vastaa työelämän tarpeisiin, on yrittäjyyteen kannustavaa, TKI-toiminta on yrityslähtöistä ja kaupunki huomioi nuorten tulevaisuustaidot.

Kouvola korostaa jatkuvan oppimisen merkitystä ja työelämlähtöistä koulutusta, mikä tukee alueen osaamistarpeita.

Kouvolan kaupunkistrategia päivittyy vuoden 2025 aikana.

Yrittäjyyskasvatus tekee Kouvolan sivistysjohtaja **Veikko Niemen** mukaan oppimisesta käytännönläheisempää ja monipuolisempaa ja antaa oppilaille taitoja, joista on hyötyä työelämässä kuin arjessakin.

“Yrittäjyyskasvatus yhdistää eri oppiaineita ja tekee niistä konkreettisempia sekä kehittää opiskelijoiden kriittistä ajattelua, luovuutta ja opettaa työelämä- ja yhteistyötaitoja, kuten tiimityöskentelyä ja projektinhallintaa – kaikki tärkeitä taitoja työelämässä.”

KOUVOLA

Kuva:
Tuomo Mäläskä

Kouluastekohtaiset osaamisen tavoitteet

A. Varhaiskasvatus

Yrittäjyyskasvatus voidaan luontevasti sisällyttää varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laaja-alaisten taitojen harjoitteluun ja oppimiseen. Leikki on lapselle luontaisin tapa oppia ja sen merkitys korostuu laaja-alaisten taitojen oppimisessa. Leikin ollessa luontainen osa lapsen toimintaa on se myös toimiva väylä yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseen sekä varhaiskasvatuksessa että esiopetuksessa. Yrityksen, erehdyksen, onnistumisen ja oivalluksen kokemus ylläpitää ja vahvistaa lapsessa oppimisen iloa. Lapsia kannustetaan varhaiskasvatuksessa omatoimisuuteen, sinnikkyYTEEN ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista sekä keksimään ratkaisuja eri tilanteissa.

Pia Eskola,

varhaiskasvatuksen kehittämissuunnittelija, Kotka:

“Yrittäjyyskasvatus tarjoaa varhaiskasvatuksen ammattilaisille työkaluja, jotka tukevat lapsen toimijuutta, osallisuutta sekä itsetunnon ja luottamuksen vahvistamista. Se toimii yhtenä välineenä lasta arvioivan varhaiskasvatuksen toteuttamisessa. Kun opettaja tunnistaa varhaiskasvatuksen ja yrittäjyyskasvatuksen tavoitteiden yhtymäkohdat, löytyvät myös resurssit sen toteuttamiseen.”

B. Peruskoulu

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan oppilaiden tulee perusopetuksessa saada yleisiä valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Oppilaiden on tärkeää saada kokemuksia, jotka auttavat oivaltamaan työn ja yritteliäisyyden merkityksen, yrittäjyyden mahdollisuudet sekä oman vastuun yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Koulutyö järjestetään niin, että oppilaat voivat kartuttaa työelämäntuntemustaan, oppia yrittäjämäistä toimintatapaa ja oivaltaa koulussa ja vapaa-ajalla hankitun osaamisen merkityksen oman työuran kannalta.

Ira Taskinen,

kotitalous- ja yrittäjyysopettaja, Vehkalahden koulu:

“Omaan opetustyöhöni yrittäjyyskasvatus on tuonut monipuolisuutta ja rohkaissut kokeilemaan uusia pedagogisia lähestymistapoja. Opiskelijoiden ongelmanratkaisutaito on kehittynyt sekä heidän työelämätautonsa. Merkittävimpänä hyötynä olen kokenut sen, että on “voinut päästää irti”: Olen voinut siirtyä opettajasta tukijaksi, neuvojaksi ja tsemppaajaksi. Tämä kaikki on edistänyt merkittävästi oppilaiden itsenäisyyttä ja vastuullisuutta.”

Kouluastekohtaiset osaamisen tavoitteet

C. Lukio

Yrittäjyys- ja työelämätaidot tukevat lukion opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti opiskelijaa hänen suuntautessaan jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaistoimintaan. Yrittäjyys- ja työelämätaidojen osaamisen myötä opiskelija sisäistää yritteliään ja uudistumishenkisen asenteen eri elämänalueilla. Opiskelija oppii suunnittelemaan tulevaisuuttaan avarakatseisesti sekä rohkaistuu ottamaan perusteltuja riskejä ja sietämään epävarmuutta, turhautumista ja epäonnistumisia. Opiskelija tutustuu paikalliseen elinkeinoelämään, yrittäjiin ja elinkeinomahdollisuuksiin.

Yrittäjyys- ja työelämätaidot ovat luonteeltaan toiminnallista ja tekemällä oppimista. Opiskelija oppii ideoimaan, innovoimaan, toteuttamaan, ratkomaan ongelmia, esiintymään, ottamaan vastuuta, tekemään yhteistyötä ja verkostoitumaan. Opiskelija oppii myös yrittäjämäistä elämäntapaa, löytämään mahdollisuuksia, tarttumaan niihin ja muuttamaan ideoita konkreettiseksi toiminnaksi.

Paavo Kriktilä, Lukion lehtori, Karhulan lukio:

“Yrittäjyyskasvatustoiminnassa mukana oleminen on näkynyt hyötynä omassa työssäni hyvien koulu- ja yrittäjäverkostojen syntymisessä, ja tätä kautta olen saanut uusia ideoita omaan opetustyöhöni. Oma ideani yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseksi on yksinkertainen: sisäisen yrittäjyyden korostaminen, opiskelijoiden omien vahvuuksien löytäminen ja niiden hyödyntäminen yrittäjyydessä.”

Päivi Parkkonen, Lukion lehtori, Kuusankosken lukio:

“Koen yrittäjyyskasvatuksen opetuksesta olleen hyötyä tiivistyneinä suhteina elinkeinoelämään ja yrityksiin. Se on mahdollistanut toiminnallisen oppimisen toteuttamisen. Yrittäjyyskasvatuksen oppimismenetelmät mahdollistavat erilaisten oppimisen taitojen toteuttamisen, innovoinnin, luovuuden ja ongelmanratkaisu- ja vuorovaikutustaitojen oppimisen.”

Kouluastekohtaiset osaamisen tavoitteet

D. Ammatillinen toinen aste

Talous-, yrittäjyys- ja työelämäosaamisen vahvistaminen on osa toisen asteen opetusta. Opetuksen tavoitteena on syventää nuorten taloustaitoja, yrittäjyysosaamista sekä tietämystä moninaisesta työelämästä. Nämä tiedot ja taidot lisäävät nuorten osallisuutta ja toimijuutta nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa sekä antavat tärkeitä tulevaisuuden valmiuksia.

Opetushallituksen mukaan opetuksen tavoitteena yrittäjyysosaamisella tarkoitetaan kykyä tarttua mahdollisuuksiin ja toimia. Keskeistä on oppia hyödyntämään luovuutta, kriittistä ajattelua, ongelmanratkaisutaitoja, aloitteellisuutta ja yhteistyötä. Yrittäjyyskasvatus lisää sosiaalista, kulttuurista ja taloudellista pääomaa. Yrittäjämäinen opiskelija toimii aloitteellisesti, suunnitelmallisesti ja vastuullisesti. Hän ideoi ja on luova sekä tekee toimintaan ja resursseihin liittyviä ratkaisuja kestävän kehityksen huomioiden. Opiskelijalla osaa toimia itsenäisesti ja erilaisissa verkostoissa. Hän arvostaa ja motivoi toisia sekä kykenee neuvottelemaan ja toimimaan tuloksellisesti taloudelliset lainalaisuudet huomioiden ja riskeihin varautuen.

Elina Ämmälä, yrittäjyyden lehtori, Ekami:

“Yrittäjyyskasvatuksen hyötynä koen verkostoitumisen monien mielenkiintoisten ihmisten kanssa ja tämä on johtanut huikeaan kehitykseen itsensä johtamisessa. Yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseksi tarvitaan esihenkilön vankka tuki, mielellään työpari ja pieni tiimi.”

Outi Aurasmaa, hiusmuotoilun opettaja, Eduko:

“Hius- ja kauneusalalla opiskelijat pääsevät jo harjoittelujaksoilla tutustumaan yrittäjän arkeen – omistajayrittäjät työskentelevät pääosin muiden rinnalla asiakaspalvelussa ja hoitavat siinä ohella yrittäjyysasiat. Yrityksessä kaikessa on mietittävä järkevyyttä ja kannattavuutta ja on otettava huomioon velvollisuudet ja toimittava alusta lähtien yrittäjämäisesti vaikkei itse yrittäjäksi aikoisikaan.”

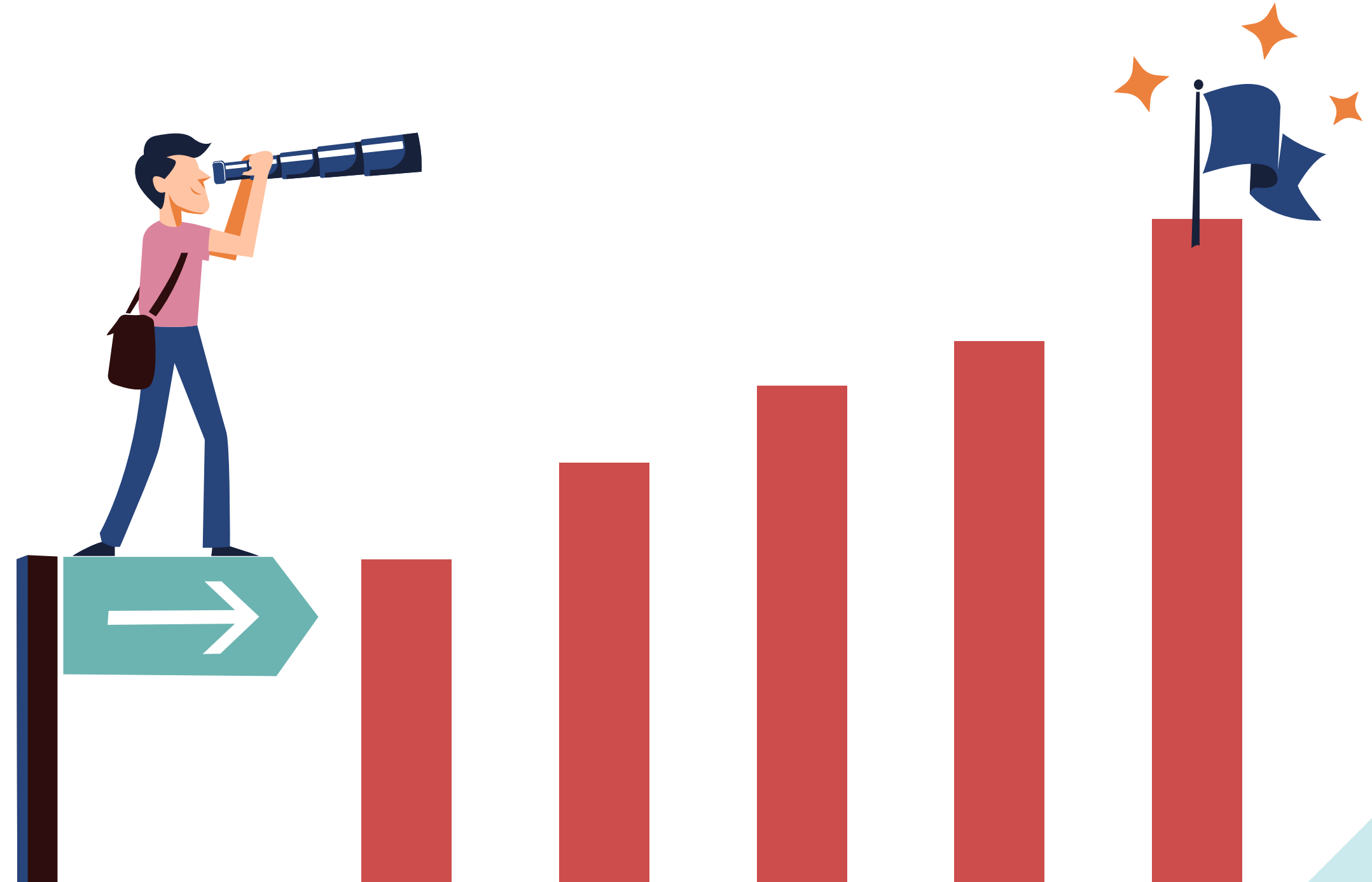
Kouluastekohtaiset osaamisen tavoitteet

E. Korkeakoulut

Tavoitteena on, että jokainen oppija tuntee oman yrittäjyyspotentiaalinsa ja yhä useampi näkee yrittäjyyden todellisena uravaihtoehtona. Oppija kykenee innovatiiviseen toimintaan yksin ja tiimin jäsenenä sekä pystyy innostamaan ryhmää muutokseen. Oppija sietää epävarmuutta ja toimii luovasti, proaktiivisesti ja sinnikkäästi. Yrittäjyyden merkitys työllistäjänä, talouskasvun lähteenä ja yhteiskunnan uudistajana oivalletaan. Oppija tunnistaa mahdollisuuksia uuteen liiketoimintaan ja kasvuyrittäjyyteen myös kansainvälisesti. Oppijat synnyttävät uutta kannattavaa liiketoimintaa.

Minna Lehesvuori, Kehityspäällikkö, Xamk:

“Yrittäjyyskasvatus tuo työhön opiskelijoiden tuoreita ideoita. Xamkissa yrittäjyys on yksi kaiken muun ohella koko ajan rinnalla kulkeva poikkileikkaava teema - ei irrallinen osuus. Toivoisin, että koulutuksissa tunnistettaisiin aktiivisemmin yrittäjähenkisiä ja yrittäjyydestä kiinnostuneita opiskelijoita ja heitä voitaisiin ohjata yrittäjyyspolulle. Mielestäni parhaat metodit ovat hackatonit ja idealeirit. Niillä on tärkeä merkitys ideointiin ja innostumiseen yhdessä tekemiseen yhteisössä ja monialaisessa tiimityöskentelyssä.”

Kouluastekohtaiset osaamisen tavoitteet

F. Koulu-yritys-yhteistyö

Oppilaitosten ja työelämän yhteistyöllä oppijat saavat realistisen käsityksen työelämästä ja yrittäjyydestä, oppivat tulevaisuuden työelämätaitoja ja pääsevät tutustumaan lähialueensa elinkeinoelämään.

Opetuksen on annettava vakaa perusta yrittäjämäisille valmiuksille, elinikäiselle oppimiselle ja ammattitaidon jatkuvalle vahvistumiselle. Työelämätietous on tärkeää niin opettajalle kuin oppijallekin. Oppilaitos-yritys-yhteistyön kautta opettajalla on mahdollisuus rikastuttaa opetustaan, hankkia tietoa lähialueen elinkeino-elämästä sekä saada uutta intoa ja näkökulmaa työhönsä.

Oppija puolestaan saa mahdollisuuden oppia asioita erilaisissa oppimisympäristöissä, kartuttaa työelämässä tarvittavia tietoja, taitoja ja asenteita, kehittää verkostojaan sekä saada tukea tulevaisuuden valintoihinsa ja oman jutun löytämiseen.

Yrittäjyyskasvatuksen toimijoita

4H-järjestö

Tee, Oivalla, Kehitä

Tekemällä oppiminen on yksi 4H-järjestön keskeisistä toimintaperiaatteista ja tähän kontekstiin yrittäjyyskasvatus istuu luontevasti. Yrittäjyydestä ja yrittäjäksi opitaan aidoissa tilanteissa omien kokemusten kautta. Yrittäjyyskasvatus toteutuu 4H-toiminnassa, kun lapset ja nuoret ideoivat, suunnittelevat ja suunnittelevat, valitsevat toteutettavat ideat, toimivat yhteistyössä, oppivat aidoissa ympäristöissä itse tehden, pohtivat oppimistaan sekä saavat aikaa ja tukea aikuisilta.

Kolme askelta työelämään -malli sisältää 4H-nuorisotyön avain tuotteet: 4H-kerho, 4H-akatemia ja lopputuloksena ja tavoitteena 4H-työpaikka ja 4H-yritys. 4H painottaa toiminnassaan kestävään elämäntapaan liittyviä aihealueita: ruoka, metsä ja luonto sekä kädentaidot.

Kymenlaakson paikallisyhdistyksiä ovat Ampun 4H-yhdistys ja Kaakonkulman 4Hyhdistys.

Lue lisää: <https://4h.fi/>

Nuorten yrittäjyys ja talous **NYT** syntyi, kun Nuori yrittäjyys ry ja Taloudellinen tiedotustoimisto TAT ry yhdistyivät.

Nuorten yrittäjyys ja talous NYT on osa 115 maassa toimivaa Junior Achievement (JA) -verkostoa. Järjestön tavoitteena on, että jokainen lapsi ja nuori lähtökohdista riippumatta saa mahdollisuuden oppia tulevaisuutensa kannalta tärkeitä taitoja. NYT tarjoaa oppimissisältöjä, jotka tukevat lasten ja nuorten valmiuksia muuttuvan työelämän tarpeisiin, oman arjen hallintaan ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. NYT järjestää opettajille myös koulutuksia, tarjoaa työkaluja työelämä-, yrittäjyys- ja taloustaitojen opetukseen ja julkaisee vuosittain laajan Nuorten Tulevaisuusraportti -kyselyn tulokset.

NYT:in tunnetuin tuote on yrityskylä, joita järjestö pyörittää eri puolilla Suomea. Toinen tunnettu ohjelma on Vuosi yrittäjänä, tarjoaa kouluille ja oppilaitoksille avaimet käteen -ratkaisun yrittäjyyden opiskeluun. Oppimisohjelman avainasioita ovat käytännönläheisyys, mukaansatempaavat harjoitukset sekä ryhmätyöskentely. Vuoden aikana nuoret perustavat oikean harjoitusyrityksen sekä voivat osallistua Uskalla Yrittää -kilpailuun.

Lue lisää: <https://nuortennyt.fi/>

Yrittäjyyskasvatuksen toimijoita

YES -verkosto kehittää toimijoiden yhteistyötä

YES-verkosto on kehittäjäverkosto ja korostaa toiminnassaan alan toimijoiden yhteistyötä niin kansallisesti kuin alueellisesti.

YES-palveluja ovat yrittäjyyskasvatuksen kehittämispalvelut, verkostoyhteistyö, yrittäjyyskasvatuksen valmennukset sekä oppilaitosten työelämäyhteistyön mallit ja työkalut.

YES on omalla toiminnallaan halunnut saada kunnat ymmärtämään yrittäjyyskasvatuksen olevan osa kuntien kehittämistoimintaa ja strategiaa. Viime vuosina YES-verkosto on keskittynyt entistä enemmän yrittäjyyskasvatusverkoston yhteistoimintaan ja opettajien valmentamiseen sekä oppilaitosten työelämäyhteistyöhön.

lue lisää:

<https://yesverkosto.fi/>

KEHITTÄMISKESKUS OPINKIRJO

on 11 järjestön muodostama nuorisotyön
palvelujärjestö

Kehittämiskeskus Opinkirjo on kasvatuksen ja opetuksen alalla toimiva lapsi- ja nuorisotyön palvelujärjestö. Opinkirjo ja sen edeltäjä, Koulun Kerhokeskus tunnetaan parhaiten sen jakamista Hymy-veistoksista.

Opinkirjon materiaalit tarjoavat käytännöllisiä ratkaisuja eri ikäisten lasten ja nuorten kanssa toimiville kasvatustyön ammattilaisille. Materiaaleissa periaatteina on yhdessä tekeminen, laaja-alainen ajattelu ja yhteisöllisyys. Opinkirjon tarjonta kiteytyy seuraaviin sanoihin: yhteisöllinen koulu - tulevaisuusdialogit - tiedekasvatus.

lue lisää:

<https://opinkirjo.fi/>

OPINKIRJO
KEHITTÄMISKESKUS

PÖRSSISÄÄTIÖ

kouluttaa Pörssilähettiläitä

Pörssisäätiö on asiantuntijaorganisaatio, joka edistää talousosaamista ja osakesijoittamista. Pörssisäätiö on mukana kansallisen talousosaamisen strategiassa tekemässä suomalaisista maailman talousosaavinta kansaa.

Pörssisäätiö järjestää kouluille ja oppilaitoksille talouden hallintaa, säästämistä ja sijoittamista tukevia ohjelmia, koulutuksia ja tapahtumia. Pörssisäätiö kouluttaa pörssilähettiläitä. Lähettiläät tarjoavat peruskoulujen 9.-luokille talouden oppitunteja sekä peruskoulun jo käyneille nuorille koulutusta oman talouden hallinnasta, säästämisestä ja sijoittamisesta. Peruskouluissa oppitunnit toteutetaan opettajan tilauksesta nuorilta nuorille -menetelmällä.

lue lisää:

<https://www.porssisaatio.fi/>

IDEAKYMI-KILPAILU

kannustaa innovointiin

Kymenlaaksolainen toimija IdeaKymi tarjoaa nuorille mahdollisuuden kehittää omia innovaatioitaan ja on osa Kymenlaakson Innovaatioverkostoa. IdeaKymi tekee yhteistyötä Keksintösäätiön kanssa. IdeaKymi-kilpailu järjestetään parittomina vuosina. Palkituille ideoille ja keksinnöille jaetaan rahapalkintoja.

lue lisää:

<https://www.kymeninno.fi/>

Yrittäjyyskasvatuksen satoa

– kymenlaaksolaisten nuorten yrittäjyystarinoita

SANTERI SIMONEN, yrittäjä ja tiimivalmentaja

Santeri Simosella on taustaa yrittäjyyden tutkinto-ohjelmasta, jossa hän on saanut ihmetellä, tutkia ja ymmärtää tiimiyrittäjyyden sekä tiimioppimisen maailmaa – suoraan syvässä päädyssä.

“Toimin tapahtuma- ja ravintola-alan yrittäjänä Kotkassa East Coast Eventsin, Dark River -festivaalin sekä Ravintola Kairon yhteydessä.”

Nuoresta iästään huolimatta yrittäjyyden erilaiset kasvot ja kiemurat ovat tulleet tutuiksi ja verkostot ovat varsin kattavat.

“Yrittäjyyskasvatus on antanut minulle kokonaisuudessaan paljon ja oli koko ajan matkassa mukana peruskoulusta korkea-asteelle,” Santeri kiteyttää oman matkansa.

Epävarmasta esiteinistä kasvoi lopulta hyvän itseluottamuksen omaava ja rohkeampi Santeri.

“Olen oppinut ymmärtämään verkostojen arvon: ne ja erilaiset metataidot ovat ratkaisevan tärkeitä työ- ja yritys-elämässä.”

Parhaaksi kokemukseksi yrittäjyyskasvatuksessa Santeri

mainitsee erilaiset tapahtumat ja niistä erityisesti Uskalla yrittää -tapahtumat niin paikallisesti kuin valtakunnallisesti.

“Niissä samanhenkisten ihmisten kohtaaminen on ollut tärkeää kuten myös verkostoituminen.”

Pitkän linjan yrittäjyyskasvatuksen läpikäyneellä Santerilla on terveisiä myös opettajille:

“Opettajien olisi hyvä ymmärtää yrittäjyyskasvatuksen arvo – kyseessä ei ole mistään rakettitieteestä. Yrittäjyyskasvatus mahdollistaa monialaisten oppimiskokonaisuuksien rakentamisen helposti ja antaa oppitunneilla käytännön merkityksen: taitoja pääsee soveltamaan käytännössä.”

Santerin mielestä yrittäjyyskasvatuksen menetelmät tuovat opiskelijoiden itsetuntemuksen parantamisessa ja kehittämisessä.

“Toivon, että jokaisella opiskelijalla olisi mahdollisuus päästä kokemaan yrittäjyyskasvatusta tavalla tai toisella oman oppimismatkansa varrella.”

Yrittäjyyskasvatuksen satoa

– kymenlaaksolaisten nuorten yrittäjyystarinoita

ARTTU KORTELAINEEN, videokuvaaja ja televisio-ohjaaja

Arttu Kortelainen innostui lukion yrittäjyyskasvatusopintojen kautta tarjoamaan videotuotantopalveluja suoraan asiakkaille.

“Aloin tekemään tätä yrittäjänä ja teen edelleen.”

Artuin paras muisto ja kokemus yrittäjyyskasvatusopinnoista koulussa kytkeytyy ekskursioihin Ruotsiin ja Tanskaan:

“Näiden matkojen aikana pääsimme kehittämään yritysideoitamme kansainvälisissä projektiryhmissä ja tutustumaan paikallisiin yrityksiin.”

Arttu Kortelainen suosittelee opiskelijoita valitsemaan yrittäjyyskasvatuksen kursseja.

“Sen lisäksi, että kurssit ovat mielenkiintoisia, niillä kasvavien sisäisen yrittäjän taidot ovat entistä arvostetumpia työmarkkinoilla.”

Yrittäjyyskasvatuksen satoa

– kymenlaaksolaisten nuorten yrittäjyystarinoita

KALLE TASKINEN, lukiolainen

Opinkirjon järjestämässä kilpailussa ovat tärkeinä kriteereinä luovuus, rohkeus ja tekemisen meininki, kun lapset ja nuoret pohtivat mitä yrittäminen ja yritteliäisyys heille merkitsevät.

Kalle Taskinen edusti voitokkaasti Yritys hyvä -kilpailussa ja palkittiin Minä yritän -kilpailusarjassa. Kilpailutyönään Kalle esitteli Vuosi yrittäjänä -yrityksensä Fribakiskan ja pohti yrittäjyyden vaikutusta omaan elämäänsä. Kalle oli opiskellut yrittäjyyttä valinnaisaineena Vehkalahden koulussa kahden vuoden ajan.

“Olisi hienoa, jos yrittäjyys olisi valinnaisaineena kaikissa kouluissa,” Kalle tähdentää oman kokemuksensa pohjalta.

“Olen saanut yrittäjyyskasvatusopinnojen kautta rohkeutta esitellä omia ideoita ja puhua yleisön edessä sekä sopeutumista muuttuviin tilanteisiin ja keksimään niihin uusia ratkaisuja.”

Kallen paras muisto yrittäjyyskasvatusopinnoista tulee oman NYT-yrityksen kautta.

“Olen päässyt erilaisiin tilaisuuksiin, tutustunut uusiin ihmisiin ja kun olen nykyisin NYT-lähettiläs, käyn kouluissa puhumassa omista kokemuksistani ja rohkaisemassa opiskelijoita.”

Opettajia Kalle haluaisi rohkaista:

“Olkaa rohkeita ja muistakaa, että teidän roolinne on enemmänkin tukea, tsemppata ja innostaa kuin opettaa. Tehkää luokkaan sellainen ilmapiiri, jossa hulluillakin ideoilla on tilaa ja ne voi sanoa ääneen.”

Opiskelijoita Kalle kehottaa panostamaan yrittäjyyteen:

“Mieti idea, josta todellakin pidät. Älä jää jumiin ensimmäiseen ajatukseen. Pallottele ideaasi muiden kanssa ja ole ylpeä siitä, mitä olet saanut aikaan.”

Yrittäjyyskasvatuksen satoa

– kymenlaaksolaisten nuorten yrittäjyystarinoita

MATILDA TELLA, ravintola-alan yrittäjä

Nykyisin Tampereella, Näsijärven rannalla menestyvää Laelta-kahvilaa pyörittävällä Matilda Tellalla on hyviä muistoja kouluajan yrittäjyyskasvatuksesta:

“Parhaat muistoni liittyvät hetkiin, kun saimme mahdollisuuden kokeilla, epäonnistua ja oppia oikeista tilanteista, kuten meidän NYT-yrityksen myydessä kännykänkuoria kaatosateessa Haminan torilla,” Matilda naurahtaa.

“Mieleeni on jäänyt myös projekti, jossa suunnittelimme ja toteutimme oikean tapahtuma, siinä konkretisoitui, mitä kaikkea yrittäjämäinen työskentely vaatii. Samalla opin, miten tärkeää on tiimityö ja mukautumiskyky ja joskus pitää uskaltaa hypätä tuntemattomaan.”

Matilda Tella työllistää kahvilassaan kesäkaudella parikymmentä nuorta, talvikaudellakin kymmenkunta. Hän on toiminut Ranta-Tampellassa yrittäjänä vuodesta 2021 lähtien, silloin paikka toimi nimellä RantaSmoothie ja vuonna 2021 paikalla aukesi illanviettopaikka Laelta.

“Jokainen nuori hyötyy siitä, että häntä kannustetaan omatoimisuuteen ja itsensä kehittämiseen. Konkreettiset projektit, joissa oppilaat pääsevät tekemään ja kokeilemaan, jättävät syvimmän jäljen.”

Matilda oli monitehopakkaus ja tunnit koulussa toivat energialle uudenlaisen käyttötavan - ei enää tunneilla häiritsemistä.

“Ole utelias ja uskalla kokeilla! Yrittäjyys ei tarkoita, että sinun täytyy perustaa yritys, se tarkoittaa, että opit toimimaan itsenäisesti, tekemään yhdessä ja ratkomaan ongelmia ja rakentamaan oman polkusi, Matilda rohkaisee. Epäonnistuminen ei ole päätepiste vaan yksi askel eteenpäin.”

Terveisiä yrittäjyyskasvattajille

– elinkeinoelämän haastatteluja

Yrittäjät tuovat yrittäjyyskasvatuksen kontekstiin oman, mielenkiintoisen lisänsä. Heidän näkemyksensä voivat joskus tuntua opetushenkilöstön kannalta radikaaleilta, mutta yrittäjät toisaalta edustavat usein myös työnantajia ja heidän näkemyksillään on yhteiskunnallista merkitystä.

HENRIK KOVEROLA, toimitusjohtaja HMK Logistics Oy ja HMK Drive Oy

Mitä koulun pitäisi opettaa yrittäjyydestä ja työelämästä?

“Tähän kysymykseen on vaikea vastata lyhyesti: yrittäjyys on omaan ideaan uskomista, sinnikkyyttä ja jatkuvaa itsensä sekä oman liiketoimintansa kehittämistä. Usko omaan tekemiseen on tärkein asia yrittäjän polulla.”

Henrik Koverola on opiskellut oppisopimuksella logistiikka-alan tutkinnon.

“Vaihtoehto oli minusta loistava, vaikka sitä ei kouluaikoinani juurikaan tuotu esille. Opiskelija saa teoriaopiskelunsa ohella harjoitella työtä myös käytännössä, mikä helpottaa puolestaan ammattiin valmistautumista.”

”Yrityksen kehittäminen on tulevaisuuden suunnitelmissani mm. oppilaitosten ja hankkeiden palveluiden avulla.”

Koverolan mielestä oppisopimus sopisi monelle nuorelle käytännönläheisyytensä ja joustavuutensa vuoksi. Työelämä kaipaakin ennen kaikkea motivoituneita ja oma-aloitteisia työntekijöitä, joilla on myös käytännön kokemusta työnteosta.

Koverolan mielestä Kymenlaaksossa yrittäjyyskasvatus on hyvällä tasolla, silti tehtävää on vielä paljon:

“Oppilaitosten ja yritysten välille voisi miettiä lisää yhteistyökuvioita. Valtiokin on isossa roolissa siinä mielessä, että yrittämisen ja työnteon kannusteet olisivat kunnossa.”

Terveisiä yrittäjyyskasvattajille – elinkeinoelämän haastatteluja

MATTI LINDHOLM,
toimitusjohtaja, Klubi Events Oy

“Oma yrittäjyys alkoi käytetyistä lätkäpaidoista.”

Kun Matti Lindholm kävi yläkoulua Elimäellä, oli hän alkanut keräämään käytettyjä jääkiekkopaitoja ja tekemään niillä kauppaa. Yläkouluiässä hän osallistui ensin Yritys Hyvä -kilpailuun idealla, josko hän alkaisi myymään lätkäpaitoja ja voitti ideallaan oman sarjansa.

Lukiosarjassa hän toteutti unelmansa ja perusti yrityksen, Gameworn Europe ja osallistui samaan kilpailuun - nyt yrittäjänä. Ja taas tuli voitto.

“Kouluaikana oli mahdollisuus kuulla mielenkiintoisia puhujia yrittäjyyskasvatustunneilla ja tapahtumissa. Toivottavasti tällaisia vierailuja järjestetään yhä vielä elävinä esimerkkeinä kertomassa omaa tarinaansa. Ylipäätään olisi hienoa, jos kaikessa koulutuksessa pidettäisiin koko ajan mielessä työllistyminen. Kevytyrittäjyys ja laskutuspalvelut on hyvä, pehmeä vaihtoehto, Matti vihjaa.”

Sittemmin yrittäjyys on leimannut Matin elämää. Hän työskenteli vuosia Kouvolan Kookoon markkinointipäällikkönä ja siinä sivussa oli junailemassa Korja Roll -musiikkitapahtumaa. Tapahtumia Matti tekeekin nykyään päätyökseen.

Yrittäjyys on opettanut Matille sen, että elämässä menestymisen avainsana on yritteliäisyys:

“Oli kyse sitten palkkatöistä, yrittäjyydestä tai ihan vaikka mielekkään tekemisen löytämisestä harrastuksissa, omien tekojen merkitys kasvaa - holhoamisen määrä vähenee.”

Terveisiä yrittäjyyskasvattajille

– elinkeinoelämän haastatteluja

SANNA MÄENPÄÄ,
henkilöstöpäällikkö, Kymen Seudun Osuuskauppa

“Kouluissa olisi hyvä opettaa yrittäjyydestä ja työelämän perusteet.”

Sanna Mäenpää toimii Kymen Seudun Osuuskaupan (KSO) henkilöstöpäällikkönä.

“Koulussa olisi hyvä opettajaa yrittäjyydestä ja työelämästä perusteet. Työelämän edustajana arvostan sitä, että koulussa käytäisiin perusasioita läpi, mitä velvollisuuksia ja oikeuksia työntekijällä on työelämässä, miten töihin haetaan, miten työehdoista sovitaan ja niin edelleen. Olisi hienoa, jos työelämästä, erilaisista ammateista kerrotaisiin oppitunneilla esimerkiksi yritysesittelyiden kautta,” Sanna Mäenpää toivoo.

Sanna Mäenpää on saanut tuntumaa koulujen yrittäjyyskasvatukseen myös omien lastensa kautta.

“Heidän kokemuksensa ovat tulleet esimerkiksi yrityskylävierailujen kautta ja mielestäni yrityskylät ovat hyvä tapa ohjata ja opettaa lapsia ja nuoria yrittäjyyteen ja työelämään. TET- jaksot ovat tärkeitä ja toivon niiden säilyvän jatkossakin koulujen opetustyössä.”

Kymen Seudun Osuuskauppa tarjoaa peruskoululaisille TET-jaksoja eri toimipaikoissaan.

“Meiltä on mahdollisuus tulla pitämään alueen kouluihin puheenvuoroja työskentelystä KSO:lla sekä tietoa työnhausta ja työelämätaidoista.”

Terveisiä yrittäjyyskasvattajille – elinkeinoelämän haastatteluja

SIRPA KANTOLA-PAKKANEN,
aluejohtaja, Kymen Yrittäjät

“Talouden ymmärtäminen entistä tärkeämpää.”

“Tulevaisuudessa työelämätaidot ja vuorovaikutus sekä viestintä ja ongelmanratkaisutaidot tulevat entisestään korostumaan. Tärkeää yleistaito tänä päivänä on talouden ymmärtäminen ja itsensä johtaminen,” Sirpa Kantola-Pakkanen tähdentää.

Välituntikahvio ja pop-up -kauppa ovat hyviä keinoja oppia ymmärtämään rahaliikenne ja budjetointi sekä hinnoittelu.

“Parasta oppia saa käytännön kokeiluista tällaisissa miniprojekteissa.”

Valtakunnallisella tasolla tarkasteltuna yläkoulujen ja toisen asteen opiskelijoista jopa 45 prosenttia harkitsee yrittäjyyttä urapolkuna tai työllistymisen polkuna jossain vaiheessa työelämää. (lähde: Suomen Yrittäjät)

“Tällaiset prosenttiluvut kertovat siitä, että yrittäjyyskasvatus on tuottanut tulosta ja se kertoo jotakin myös tämän päivänä nuorista ja heidän asenteistaan,” Kantola-Pakkanen kiittelee.

Yhteistyömalleina koulujen kanssa paikallisilta yrittäjäyhdistyksiltä voi tiedustella yrittäjien vierailuja kouluille.

Terveisiä yrittäjyyskasvattajille

- elinkeinoelämän haastatteluja

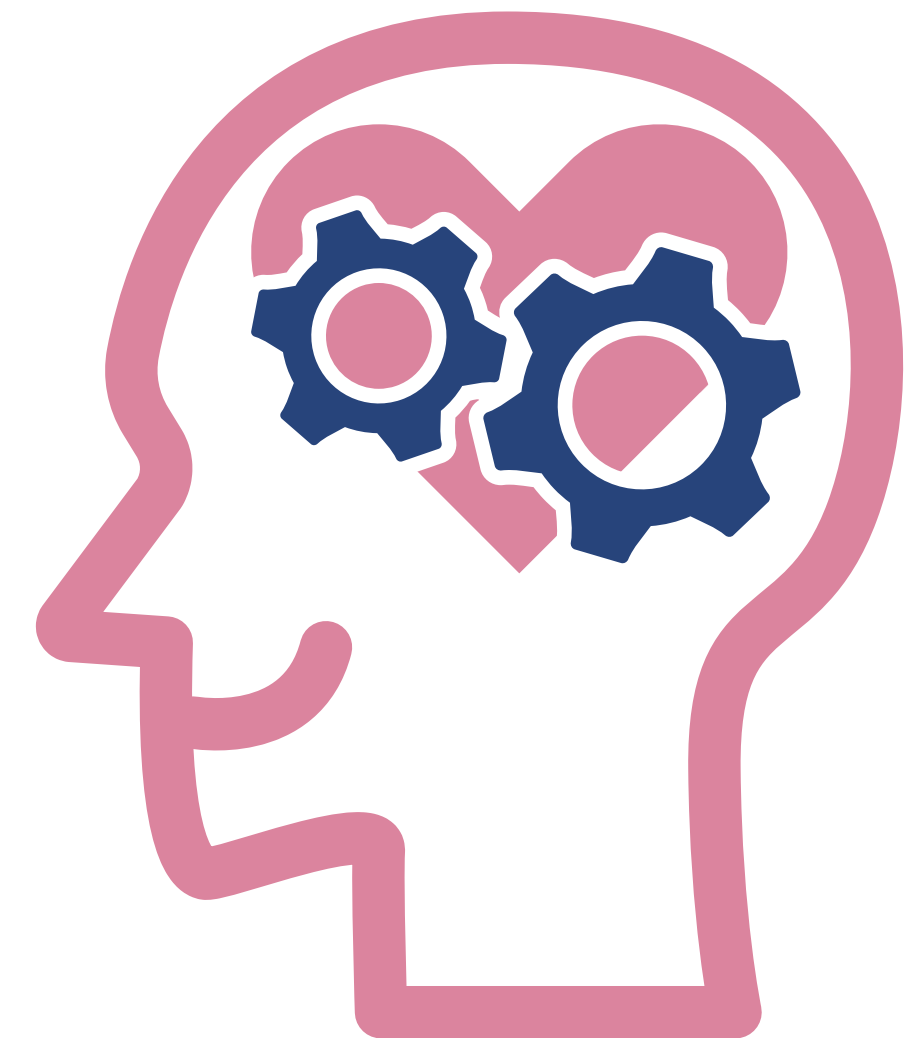
SANTERI NISULA,
toimitusjohtaja, Kouvolan Lakritsi Oy

“Yrittäjyys on asenne - tätä ja sisukkuutta pitäisi kouluissa opettaa enemmän.”

Santeri Nisula hyppäsi isänsä, Timo Nisulan saappaisiin Kouvolan Lakritsin vetovastuuseen syksyllä 2024 - suoraan syvään pätyyn.

Timo Nisula oli räväkällä otteellaan ja erilaisilla markkinointitempauksilla nostanut 2010-luvulla yrityksen yhdeksi merkittäväksi elintarvikealan toimijaksi. Kouvolan Lakritsi aloitti yhteistyön koulujen kanssa yrittäjyyskasvatuksessa Timo Nisulan aikana.

Nuori toimitusjohtaja on koulutukseltaan kauppatieteen maisteri, kansainvälisen kaupan opinnot ovat antaneet vahvan osaamisen viennin ja myynnin tehtäviin.

Santeri ideoi:

“Mielestäni isossa kuvassa pitäisi rakentaa “salainen polku” ensimmäisestä luokasta lähtien ja se ohjaa oppilaita ja nuoria suuntaan, missä he uskovat itseensä, ovat rohkeita jahtaamaan omia unelmiaan. Myöhemmällä iällä tämä kaikki nivoutuu opettamalla yrittäjyydestä ja siihen liittyvistä miljoonista asioista,” Santeri Nisula pohtii.

Koulujen pitäisi edelleen avartaa omaa kuplaansa ja kehittää omaa yrittäjämäistä otettaan:

“Yrittäjyydessä on kyse asenteesta, sinnikkyydestä, omasta intohimosta ja suomalaisesta sisusta,” Santeri luettelee.

Terveisiä yrittäjyyskasvattajille

– elinkeinoelämän haastatteluja

ANTTI HEVOSMAA, opiskelija, yrittäjä, muotoilija, muusikko, Koje Oy

Antti Hevosmaan kehittämä koriste päätyi aasialaisen somevaikuttajan instagramiin ja alle viikossa se sai 1,6 miljoonaa katselua.

Antti Hevosmaa opiskelee muotoilua Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa Kouvolassa ja hän sai konkreettisesti huomata sosiaalisen median merkityksen aloittelevalla muotoilijalle:

“Kehittämäni koriste päätyi aasialaisen somevaikuttajan instagramiin ja alle viikossa se sai 1,6 miljoonaa katselua,” Antti kertoo.

Antin mielestä muotoiluopinnoissa ei juurikaan puhuttu yrittäjyydestä.

“Lähtökohtaisesti moni luova ihminen haaveilee itsensä elättämisestä omalla ilmaisullaan, minkä vuoksi yritysopinnoista olisi monelle hyötyä.”

Hän ei laittaisi yrittäjyysopintoja kaikille pakollisiksi kurssisuorituksiksi, koska kaikista ei ole välttämättä yrittäjiksi mutta yrittäjyysopintoihin tulisi olla mahdollisuus.

“Xamk:issa on paljon business-alan opetusta ja osaamista ja niihin pitäisi olla kaikilla mahdollisuus tutustua.”

Antti päätyi yrittäjyysopintojen kurssille vasta siinä vaiheessa, kun oma yritys oli perustettu ja hän alkoi etsiä ymmärrystä yritystoimintaan liittyen.

“Ehkäpä yritysopintoja voisi kohdentaa tarkemmin riippuen siitä, mitä alaa opiskelee. Xamk:in sisällä ja sen ympärillä on laaja verkosto erilaista osaamista ja uteliaita opiskelijoita voitaisiin kannustaa oma-aloitteiseen verkostoitumiseen ja mahdollisuuksiensa tutkimiseen enemmän,” Antti vihjaa.

Antti on ollut useaan otteeseen Xamk:in videoilla kokemusasiantuntija ja kertonut omasta suhteestaan kouluun ja Kouvolaan.

“Rooli on tuntunut itsestäni luontevalta. Kerron kokemuksistani mielelläni, mutta siinä on pieni vaara, että itsestä tulee eräänlainen auktoriteetti, itse en koe tätä luontevaksi rooliksi itselleni,” Antti pohtii.

“Kasvokkain on helpompi keskustella ja löytää yhteisymmärrys siitä, mitä annettavaa olisi toiselle.”

Kesäyrittäjyys

Kaupungit, Ohjaamot, työelämäpalvelut ja kehittämisyritykset kannustavat nuoria kokeilemaan yrittäjyyttä kesällä.

Mitä kesäyrittäjyys on?

Kesäyrittäjyys on vaihtoehtoinen tapa aktivoida ja saada kesätöitä nuorille heidän työllistäänsä itsensä kesän ajaksi omalla yritysideoillaan ja työllään. Kesäyrittäjyys on osa yrittäjyyskasvatusta, jonka tarkoituksena on kehittää nuorten yrittäjyystaitoja, -tietoja ja asenteita, talousosaamista ja työelämävalmiuksia sekä madaltaa kynnystä ryhtyä myöhemmin yrittäjäksi.

Mikä on kesäyrittäjyysseteli ja kenelle se on tarkoitettu?

Kymenlaaksossa, esim. Haminassa, Kotkassa ja Kouvolassa on käytössä nuorten kesäyrittäjyysseteli (yrityssseteli) kaupunkien kesätyösetelin rinnalla. Aktiivisille, yrittäjyydestä kiinnostuneille nuorille tarjotaan mahdollisuutta testata omaa yritysideaansa, kokeilla yrittäjyyttä turvallisesti, saada yrittäjyysosaamista, verkostoitua sekä työllistää itsensä kesäyrittäjänä. Kesäyrittäjä on itse vastuussa yritystoiminnastaan, mutta Ohjaamot, kehittämisyritykset (Cursor ja Kouvola Innovation) ja alueen työllisyyspalvelut tarjoavat neuvoja ja tukea kesäyrittäjyyden käynnistämiseen ja toteuttamiseen.

Kesäyrittäjyyssetelit ovat tarkoitettu noin 15-20 -vuotiaalle nuorille. Seteli kannustaa nuoria kokeilemaan yrittäjyyttä kesän aikana. Kesäyrittäjyyden kohderyhmän ikähaarukassa ja tuen määrässä voi olla pieniä kuntakohtaisia eroja. Tarkemmat tiedot ja hakuohjeet löytyvät jokaisen sitä myöntävän kaupungin tai kunnan verkkosivuilta.

Kesäyrittäjälle vinkkejä ja verkostoitumista

Kesäyrittäjille voidaan järjestää yhteistyössä aloitustilaisuuksia, työpajoja ja valmennusta, ennen yrittäjyystoiminnan aloittamista ja yritystoiminta lopetettaessa. Työpajoissa pohditaan omia vahvuuksia sekä osaamista eri osa-alueilla ja niiden hyödyntämistä yritystoiminnassa sekä työelämässä. Työpajojen sisältöinä voivat olla esim. yritysmuodot, markkinointi ja myynti, sekä markkinointi- ja myyntikanavat, tuotteiden ja palveluiden hinnoittelu, vastuullisuus yritystoiminnassa ja verotusasiat kesäyrittäjyydessä.

Yrityksen omistajanvaihdos

Yrityskauppa vaihtoehtona yrityksen perustamiselle

Yrittäjyysopetuksessa on tärkeää tuoda esille myös vähemmän tunnettu polku: yrittäjäksi yritysoston kautta. Yritysoston sisällyttäminen yrittäjyyskasvatukseen laajentaa nuorten näkökulmia yrittäjyydestä ja lisää heidän valmiuksiaan tarttua olemassa oleviin mahdollisuuksiin. Se tarjoaa realistisen, usein turvallisemman ja nopeamman polun yrittäjäksi ryhtymiseen, ja tukee samalla alueen elinvoimaa ja liiketoiminnan jatkuvuutta.

Erityisesti muuttuvassa elinkeinorakenteessa, jossa suuri joukko yrittäjiä on lähivuosina siirtymässä eläkkeelle tai muusta syystä luopumassa yrittäjyydestä, yritysosto tarjoaa mahdollisuuden ryhtyä yrittäjäksi ilman yrityksen perustamista. Suomessa kymmenillä tuhansilla yrityksillä on lähivuosina edessään omistajanvaihdos. Kymenlaaksossa omistajanvaihdosta suunnittelevien yritysten lukumäärä on jopa muuta maata korkeampi.

Yrityskaupalla yrittäjäksi - edut ja hyödyt

- Korkeampi onnistumisen todennäköisyys
- Mahdollisuus aloittaa toiminta heti
- Valmiit tulot ja kassavirta
- Vakiintunut asiakaskunta
- Kehittämisen vapaus

Yrityksen sukupolvenvaihdos

Suomen yrittäjien mukaan yrityksen sukupolvenvaihdos on tilanne, jossa yrityksen omistus, johtaminen tai molemmat siirtyvät perheen tai lähisuvun sisällä. Se on hyvä vaihtoehto esimerkiksi silloin, kun yrittäjä on jäämässä eläkkeelle ja haluaa työlleen ja saavutuksilleen jatkajan.

Yrityksen sukupolvenvaihdoksella on monia hyötyjä: liiketoiminta jatkuu, työpaikat ja asiakkuudet säilyvät, verohuojennukset voivat olla mahdollisia ja uusi yrittäjä tuntee yrityksen jo ennalta – usein yritys on hänelle tunnetasollakin valmiiksi tärkeä.

Vinkkejä opetukseen

- Esimerkkitarinat - nuorten yrittäjien tarinoita yrityksen myymisestä, ostamisesta ja jatkamisesta
- Asiantuntijoiden hyödyntäminen esim. yritysasiantuntijat, yritysvälittäjät, rahoitusasiantuntijat ja jatkajayrittäjät
- Yritysten myyntialustoihin tutustuminen: Yrityspörssi, Firmakauppa, Yritysovi, Suomen Yritysmyynti, Suomen Yrityskaupat
- Tutustuminen yritysten myynti-ilmoituksiin ja liiketoimintasuunnitelman laadinta ostoa silmällä pitäen
- Yrittäjyyspäivä tai -leiri, jossa omien vahvuuksien ja mielenkiinnon kautta pohditaan uusia liikeideoita, yrityksen kehittämistä ja kasvumahdollisuuksia myynnissä oleviin yrityksiin
- Yrityksen omistajanvaihdos -hankkeissa tuotetut materiaalit, esim. Podcastit ja videot

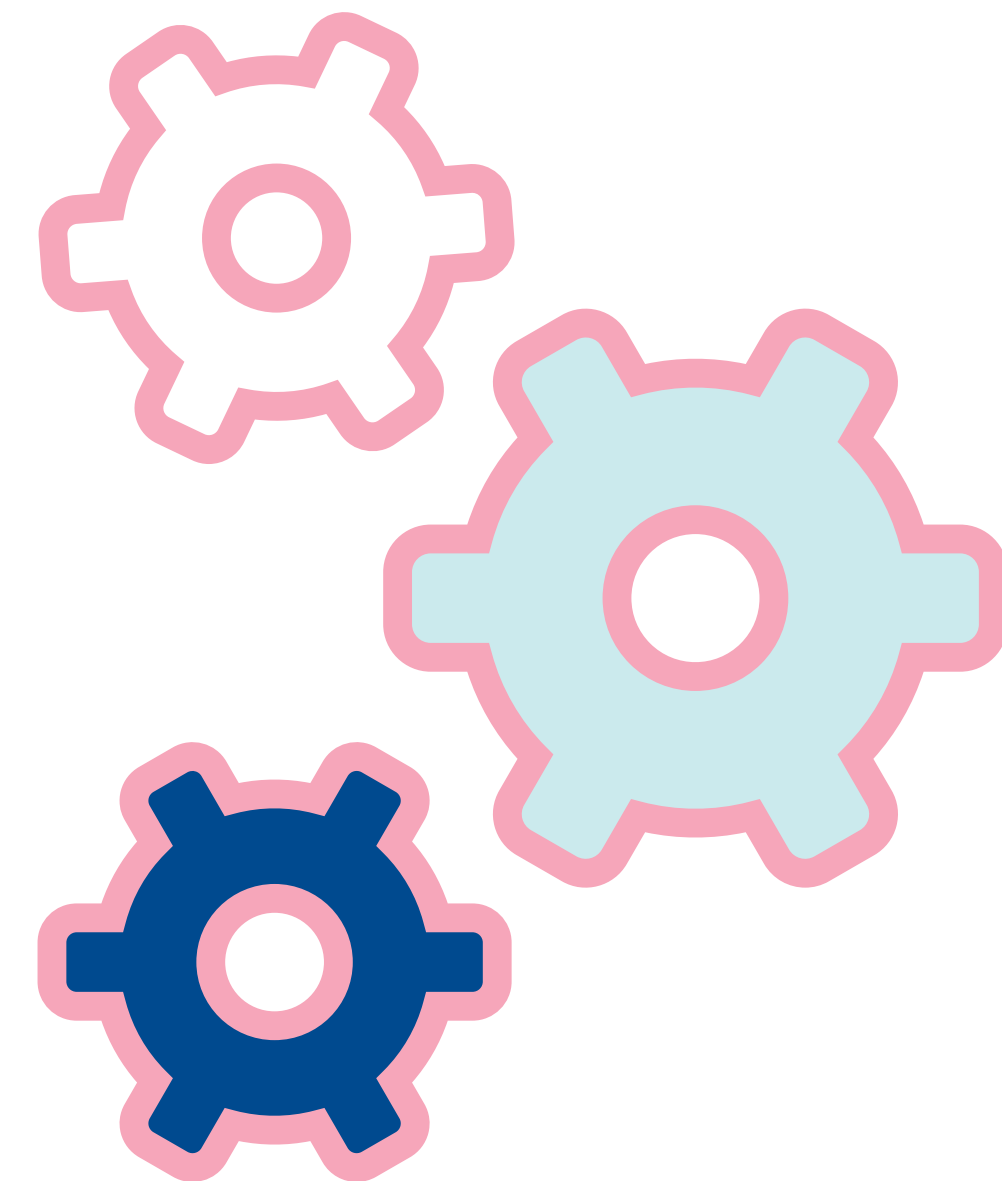

Käytännön esimerkkejä Kymenlaaksosta

Kymenlaakso on yrittäjyyskasvatuksen aktiivinen tekijä. Pitkät perinteet ja vuosien kehitystyö ovat synnyttäneet innovatiivisia ja vaikuttavia muokattavia malleja, jotka vahvistavat eri-ikäisten oppijoiden yrittäjyystaitoja ja -tietoja sekä antavat myös opetushenkilöstölle välineitä innostaa ja ohjata.

Kymenlaaksossa kasvatetaan tulevaisuuden tekijöitä – minäpystyviä, rohkeita ja muutosmyönteisiä lapsia ja nuoria.

- Mikroyritykset integroituna alakoulun arkeen
- KOUahead -messut
- Yrittäjyys- ja innocamp
- Junior *ship
- ship Startup Festival korkea-asteen opiskelijoille
- YrittäjäTaitaja – potku yrittäjyyteen ja yrittäjyysopintoihin
- POP UP -toiminta
- Yrittäjyyspassista portfolioon 2 op
- Opeiltamat - opettajille
- Opot on the Road – opettajille
- Yrittäjyyskasvatusfoorumi – opiskelijoille, opettajille ja yrittäjille

Käytännön esimerkkejä Kymenlaaksosta

(kuva/malli Matti Järventausta)

Käytännön esimerkkejä Kymenlaaksosta

**KOUahead-messut Pato Klubilla
ja Pato Areenalla
ke 13.11.2024 klo 8.30–14.30**

Kouvolan seudun kaikki 9.-luokkalaiset osallistuvat messuille. Nuoret tulevat kuudessa erässä päivän aikana ja jokaisen ryhmän ohjelman aloittaa 20 min paneelikeskustelun seuraaminen Pato Klubin lavalla. Keskustelujen tarkoitus on herättää nuoria miettimään omaa tulevaisuuttaan, miten töitä haetaan ja millä aloilla töitä Kouvolan seudulla on tulevaisuudessa tarjolla. Keskustelemassa on edustajia mm. Puolustusvoimista, Kymen Seudun Osuuskaupasta, Poliisista ja NYT ry:stä.

Paneelikeskustelun jälkeen nuoret tutustuvat messuosastoihin Pato Areenalla. Osastoilla on osallistavaa tekemistä, työnäytöksiä yms. Näytteilleasettajia ovat toisen asteen oppilaitokset, työelämän edustajat ja muut toimijat.

Käytännön esimerkkejä Kymenlaaksosta

Aikataulu RUUKKI-YRITTÄJYYS-INNOCAMP

(muutokset sekä mahdollisia että todennäköisiä pl. alku ja loppu)

-13:00	Saapuminen, tavarat Bed&Bistron uumeniin
viim.13:00	Leirin avaus, päivän kulku, tehtävän julistaminen/Bed & Bistron edusta
13:15	Yrittäjätarinat
14:00	Tiimien julistaminen, tutustuminen omiin tiimiläisiin - tutorit miettivät "leikin" omalle tiimille
14:30	Välipalakahvit/ Ravintola Mylly
15:00	Majoittuminen (Villa Wellsters, Villa Vallaton, Krouvinmäki) ja tiimityöntilan muokkaaminen
15:30	Liikeidean ideointi, valinta ja idean jalostaminen
17:00	Päivällinen/Ravintola Mylly
17:30	Pitchauskoulutus/Mylly
18:30	Olympialaiset (beach volley, petankki, mölkky) Tutorit vetävät
21:00	Iltapala/Ravintola Mylly. Kilpailija-analyysi, validointi, hinnoittelu, Business Model Canvas markkinoinnin suunnittelu ja iltapesujen yms. ohessa omaan tahtiin.
23:00	Hiljaisuus ja hyvää yötä
8:00	Aamupala/Ravintola Mylly
8:30	Asiantuntijapuheenvuoro/Ravintola Mylly
9:00	Tiimin myyntipuhe/pitchaus ja sen valmistelu
10:40	Kamat kasaan ja tehtaan neukkarille
11:00	Tiimit pitchaavat oman ideansa/suunnitelmansa, 2-3 minuuttia/Tehtaan neuvotteluhuone
11:30	Tuomareiden palaute
12:00	Lounas ja päätös/Ravintola Mylly
13:00	Bussi kohti kotia

Käytännön esimerkkejä Kymenlaaksosta

Junior *Ship

Junior *ship on yrittäjyys-, ideointi- ja innovaatio-kilpailutapahtuma 16 – 29-vuotiaille toisen asteen opiskelijoille.

Aika ja paikka: 8.5.2025, Xamk Kotkan kampus

Pitchauskilpailu klo 13–15

Palkinto: Liput The Day? Events -tapahtumaan Kotkan Meripäiville

Kohtaamme arjessa monia tuotteita ja palveluita, joiden vastuullisuustaso arveluttaa. Kootkaa 2–4 hengen tiimi ja valitkaa jokin tuote tai palvelu, jonka vastuullisuutta tarkastelette. Pohtikaa yhdessä ratkaisua ongelmaan ekologisen, sosiaalisen, taloudellisen ja/tai kulttuurisen kestävän kehityksen näkökulmasta. Laatikaa 3 minuutin mittainen myyntipuhe ja vakuuttakaa tuomarit ratkaisustanne.

Kerää kokoon tiimisi ja ilmoittaudu mukaan 11.4.2025 mennessä!

Käytännön esimerkkejä Kymenlaaksosta

***ship**
Startup Festival

All aboard!

The event for Starting entrepreneurs!

*On the 8th and 9th of May 2025
in Kotka Satama Areena*

One of the well known accelerating platforms for early stage startups, developing startups and to all entrepreneurial minded people who have a spark inside to bring their skills visible and become braver.

This is an **international event** held in South-Eastern Finland, traditionally in the City of Kotka where its origin are since 2014.

The events highlight is our **Pitch Captain Competition** where startups compete against each other through their pitches. This two day event also provides mentoring clinics for competing startups before they hit the stage! So this is a platform to clash experts and future entrepreneurs under the same roof!

CHECK OUR UPDATES AT WWW.SHIPFESTIVAL.FI

*Our previous
sponsors &
partners*

*The *ship crew - an entrepreneurial minded group of students who every year take the case to organize an amazing *ship Startup Festival. We learn and experience!*
- Patteri ES

1st winner in 2024

The grand prize sponsored by Google, was won by **HOPES Energy** – a startup based on innovative energy storage solution.

– The victory feels wonderful and places a lot of responsibility on us, because now we have to demonstrate our skills and show that we can achieve our goals, says Rania Cheikh from HOPES Energy.

3rd winner in 2024

The third prize was won by startup **Wave**, which is an AI-powered and individual hairdressing assistant.

– Ville Siekki says that the entire Wave team is satisfied with the competition, as they gained a lot of experience and a few mentors.

Käytännön esimerkkejä Kymenlaaksosta

YrittäjäTaitaja – potku yrittäjyyteen ja yrittäjyysopintoihin

YrittäjäTaitaja Ekami on ammatillisen toisen asteen opiskelijoille suunnattu työelämäverkostoja ja -tietoa hyödyntävä yrittäjyyskilpailu. Kilpailu sisältää orientoivia ennakkotehtäviä ja kilpailupäivän, jonka aikana opiskelijat kehittävät liikeidean neljän erillisen ja arvioivan tehtävän avulla.

Kilpailutehtävä on valtakunnallisen Yrittäjyys Taitaja-kilpailutehtävän mukainen. Lisäksi sen sisällössä on huomioitu kaikille pakollisen yrittäjyyskurssin (1osp) osaamisvaatimukset ja aiemmat kokemukset yrittäjyysleireistä. YrittäjäTaitaja -kilpailun tavoitteena on innostaa opiskelijoita alasta riippumatta yrittäjyysopintojen ja yrittäjyyden polulle sekä osallistumaan yrittäjyyskilpailuihin, esimerkkinä valtakunnallinen Taitaja ja junior*Ship.

YrittäjäTaitajassa opiskelijatiimit:

- laativat ja esittelevät osaamistaan visuaalisen julisteen avulla,
- kuvaavat ja analysoivat tiiminsä vahvuuksia liiketoiminnassa,
- rakentavat liikeidean Canvas Business Modelin pohjalta,
- pitchaavat ideansa tuomaristolle ja yleisölle.

Tehtävät on pisteytetty ja sisältävät myös erilaisia verkostoitumis-, markkinointi- ja vastuullisuusrasteja, jotka kehittävät viestintä- ja yhteistyötaitoja aidoissa työelämäympäristössä. Rastit toteutetaan yhteistyökumppaneiden, kuten Ohjaamo, Cursor Oy, yrittäjäjärjestöt, 4H ja XAMK kanssa.

Olennaista kaikessa kilpailutoiminnassa on tapahtumien integroiminen opetukseen. Kilpailujen sisällössä ja toteutuksessa tulee huomioida eri alojen ja yto-kurssien osaamisvaatimukset siten, että niissä voi hankkia osaamista ja / tai suorittaa näyttöjä. YrittäjäTaitaja ja Sportfest -tapahtuman aikana opiskelijat suorittivat paitsi yrittäjyysopintoja myös markkinointiviestinnän, myynnin, tapahtumajärjestämisen ja turvallisuusalan näyttöjä.

POP UP -toiminta

Sport Pop up – Säpinää aulaan yhteistyössä FC KTP:

Liiketoiminta-alalla on hyödynnetty tiimioppimisen menetelmiä monipuolisesti. Ryhmä liiketoiminta-alan opiskelijoita ideoi ja toteutti Sport Pop up:n osana myynnin kurssia oppilaitoksen aulaan. Tapahtuman tavoitteeksi asetettiin varojen kerääminen FC KTP:n junioreille.

Seura oli mukana tapahtumassa lahjoittamalla myyntiin edustusjoukkueen pelipaitoja, jotka myytiinkin hetkessä. Tapahtumapäivän aamuna opiskelijat kampanjoivat aktiivisesti ja saivat paikalle kaikki ystävänsä.

Toinen tapahtuman tärkeä yhteistyökumppani oli opiskelijoiden oma oppilaitos Ekami – opiskelijat saivat myyntiin käytöstä poistettuja liikuntavälineitä: sählymailoja, steppilautoja, kävelysauvoja, luistimia. Kassaan kertyi kiva summa lahjoitettavaksi opiskelijoiden tärkeäksi kokemalle kohteelle.

Talkooapu Pop Up - Varasto kaaoksessa? Näyteikkuna 80 -lukua?

Liiketoiminta-alan opiskelijat jakautuivat yrityksiin auttamaan liiketilojen somistamisessa, varastojen siivoamisessa ja muissa vastaavissa käytännön tehtävissä. Tämä kokeilu oli mainio mahdollisuus päästä kurkistamaan erilaisten yritysten kulusseihin.

Pop up – Liitsin lenkki goes Sportfest:

Liiketoiminta-alan opiskelijaryhmä toteutti päivän Pop up-tapahtuman kauppakeskus Pasaatissa Kotkassa. Tyhjä liiketila muuntautui opiskelijoiden käsissä viihtyisäksi ja houkuttelevaksi tapahtumapisteeksi, jossa markkinoitiin tulevaa Sportfest-tapahtumaa ja myytiin Kotkan kaupungin Liitsin lenkki -T-paitoja. T-paidat ja onnenpyörä olivat Pop upin vetonauloja.

Käytännön esimerkkejä Kymenlaaksosta

Yrittäjyyspassista portfolioon 2 op (Karhulan lukio)

Opintojen aikana omaa yrittäjyysosaamista dokumentoidaan ja luodaan LinkedIn-profiili tai muu sähköinen CV. Portfoliotyöskentelyyn kuuluu jatkuva oman yrittäjyysopintopolun suunnittelu, seuranta ja päivittäminen pakollisissa jaksopalavereissa.

Kurssin osasuorituksena opiskelija kerää opintojensa aikana sähköiseen yrittäjyyspassiinsa 10 hyväksyttävää, yrittäjyyttä, liiketoimintaosaamista tai taloustaitoja edistävää suoritusta.

Näitä ovat esimerkiksi:

- osallistuminen opintojen aikana säännöllisesti jaksopalavereihin - merkitse passin yhteen kohtaan kaikki jaksopalaverit, joissa olet ollut läsnä
- osallistuminen Hackathon-tapahtumaan, yrittäjyysseminaariin, -messuihin tai muuhun yrittäjyystapahtumaan
- osallistuminen taloustieto- tai yrittäjyyskilpailuun
- osallistuminen lukion tapahtumatuotantoon (suunnittelu / markkinointi / esiintyminen / kahvitus)
- osallistuminen Karhulan lukion yrittäjyyslinjan esittelytilaisuuksiin
- osallistuminen soveltuvaan vapaaehtoistyöhön
- osallistuminen "Job Shadow"-päivään
- yrittäjille suunnattu koulutuswebinaari ja sen raportointi
- yrittäjyys- ja talousaiheisten Podcastien kuuntelu ja niiden raportointi
- omaehtoinen yritysvierailu
- kauppatieteen tai liiketalouden jatko-opintopaikkaan tutustuminen

Käytännön esimerkkejä Kymenlaaksosta

Opeiltamat

Ohjelma ja aikataulu:

Ajankohta: ke 23.8. klo 17:00–20:00

Paikka: Kotkan Höyrypanimo / Kotka Steam Brewery – Metsontie 41, Kotka

Kohderyhmä: Kymenlaakson opettajat alakoulusta toiselle asteelle

17:00–17:15:	Tervetuloa ja ajankohtaiset kuulumiset (NYTin puheenvuoro)
17:15–18:00:	Marko Paanasen puheenvuoro: Kotkan pojasta koko Suomen suosikiksi – tarina luovuudesta ja yrittäjyydestä
18:00–18:45	Kotkan Höyrypanimo esittäytyy ja johdattelee yhteiseen ruokailuhetkeen – ruokailua ja yhdessäoloa
18:45–19:30	Nuorten yrittäjyystarinoita ja yhteistä ohjattua keskustelua työelämä-, talous- ja yrittäjyysopetuksen tulevaisuudesta
19:30–19:45	Talousvisa-tiimikilpailu – luvassa mahtavia palkintoja!
19:45–20:00	Vapaata keskustelua ja tutustumista NYTin palvelutarjontaan
20:00	Talousvisan voittajien julistaminen ja tilaisuuden päätös

Käytännön esimerkkejä Kymenlaaksosta

OPOT ON THE ROAD 24.3.

TERVETULOA TIEDON KIITOTIELLE

9.00 Vauhtia yritysten alkutaipaleelle - Starttisatama (Antintie 7 Kotka)

Starttisataman esittely

Film Butik – yritystarina

Linja-autolla ligniinitehtaalle

10.15 Sunilan uudet kujeet - Maailman suurin kraftligniini tehdas

Esittely, kierros ja lounas – tehtaanjohtaja

Bussilla breweryyn

12.45 Brewery Takatalo & Tompuri, Virolahti (Haminan rajalla)

Takatalon menestysresepti, oluttasting, kahvit

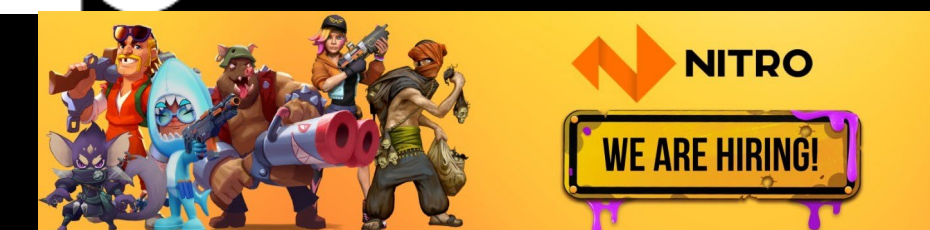
Nitro Gamesin Talent manager esittäytyy *Linjakaaralla*

Karhulaan

Ilmoittaudu 15.3. mennessä

<https://tapahtumat.cursor.fi/calendar/tapahtumakalenteri>;

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Käytännön esimerkkejä Kymenlaaksosta

YRITTÄJYYSKASVATUSFOORUMI - opiskelijoille, opettajille ja yrittäjille

Puheenvuorot:

Henkka Hyppönen – Kokeilukulttuuri ja tulevaisuuden teknologia

Elina Hiltunen – Tulevaisuus, tulevaisuuden kuluttajatrendit

Pekka Peura – Koulun penkiltä yritystähdeksi? Startup-lukiosta potkua omien unelmien toteuttamiseen.

Aki Puustinen – Kokeile tai häviä!

I'm Blue NY-yritys – Suomen paras toisen asteen oppilaiden yritys 2016

KoruMies Arvi – Suomen nuorin yrittäjä

Voittaja paikallisista NY-yrityksistä

Tilaisuuden juontaja
Olga Temonen

Yrittäjyyskasvatuksen mittarointi

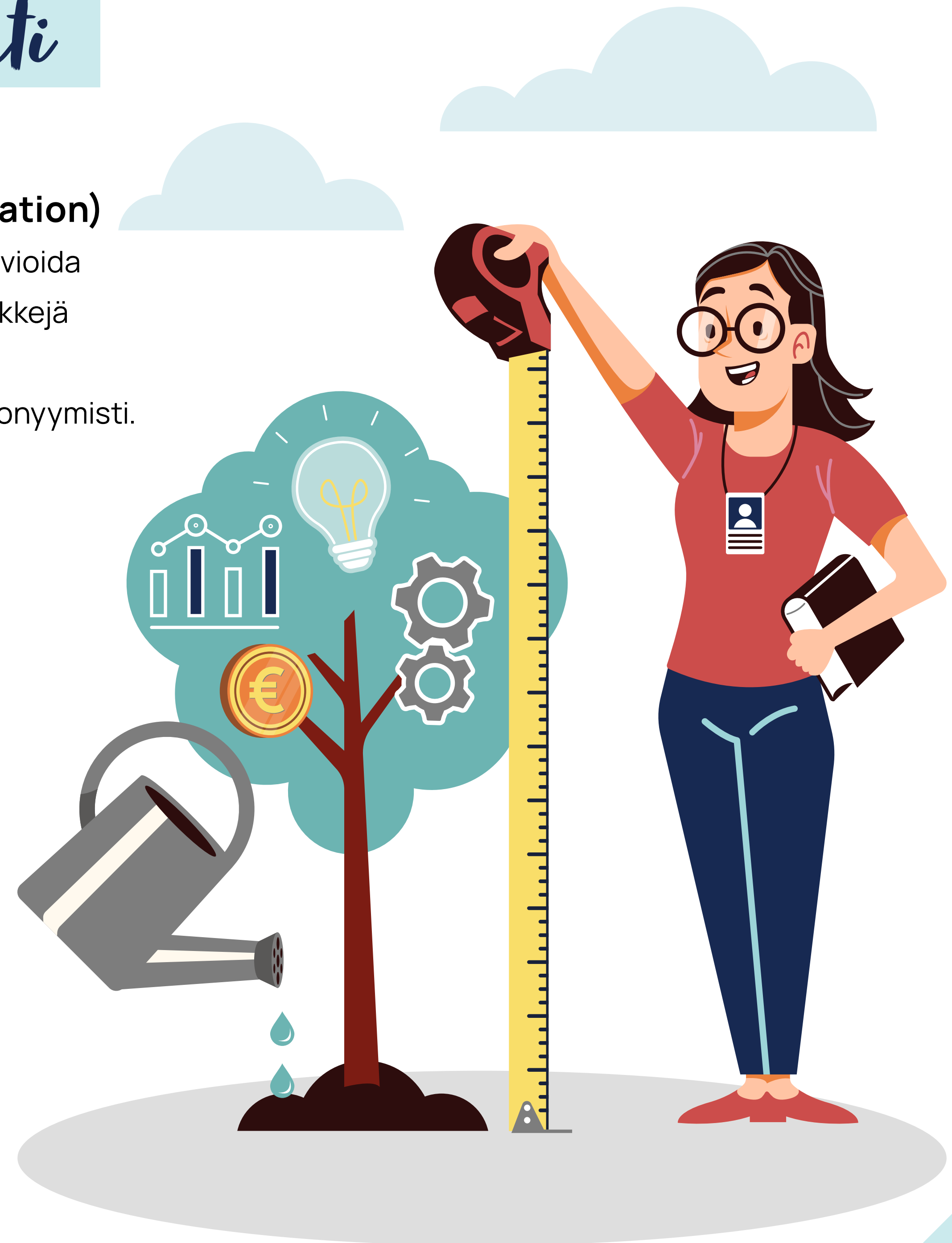
MTEE (Measurement Tool for Entrepreneurship Education)

on Internet-pohjainen maksuton työkalu opettajille. Työkalulla voi arvioida omaa toimintaa yrittäjyyskasvattajana. Vastaamisen jälkeen saa vinkkejä yrittäjyyskasvatuksen toteutukseen. Kyselyyn vastaaminen kestää 10–20 minuuttia. Vastaaminen ei vaadi kirjautumista ja tapahtuu anonyymisti. Työkalun toteuttamisesta ja sisällöstä vastaa LUT-yliopisto.

Mittariin: <https://mtee2.lut.fi/>

LUT-yliopisto on tehnyt lisäksi kolme mittaria oppijoiden tutkimiseen:

1. **Ysimittarilla** tutkitaan yhdeksättä luokkaa käyvien nuorten käsitystä omasta yrittäjyyspotentiaalista. Erinomainen välinen kouluille yrittäjyyskasvatuksen kehittämisen tueksi.
2. **Lukiomittari** on kehitetty yhteistyössä lukio-opettajien kanssa ja on lukion opetussuunnitelmaan perustuva yrittäjyysvalmiuksia selvittävä kysely. Auttaa lukioita kehittämään yrittäjyyskasvatusta.
3. **Amismittari** on ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien yrittäjyysvalmiuksien selvittämiseen tarkoitettu kysely. Kattaa kaikki koulutusalat, kaikki ikäryhmät ja kaikki tutkinnot. Mainio työkalu ammatillisten oppilaitosten yrittäjyyskasvatuksen kehittämiseen.

Kymenlaakson yrittäjyyskasvatustyön seuranta

Yrittäjyyskasvatuksen tulee olla suunniteltua, johdettua ja arvioitua.

Arvioi esim. kahta edellistä lukuvuotta seurannan väittämien osalta. Asteikko (1-4) 1=ei ollenkaan, 2=vähän, 3=melko paljon, 4=paljon

OPPILAITOS

1. on laatinut lukuvuoden yrittäjyyskasvatussuunnitelman, joka sisältää mm. koulu-yritysyhteistyösuunnitelman ☐ Kyllä ☐ Ei
2. on toteuttanut vähintään yhden yrittäjyyskasvatuksen tapahtuman/tilaisuuden lukuvuodessa ☐ Kyllä ☐ Ei Kommentit: _____
3. on hyödyntänyt työelämäyhteistyötä ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 Kommentit: _____
4. on hyödyntänyt yrittäjyyskasvatustoimijoiden ohjelmia, materiaaleja tai toimintamalleja ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 Kommentit: _____
5. on kehittänyt omia, kymenlaaksolaisia yrittäjyyskasvatuksen malleja ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 Kommentit: _____
6. on kerännyt lukuvuoden aikana toteutettuja ideoita ja hyviä käytänteitä jaettavaksi verkoston kokoontumisissa ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 Kommentit: _____
7. on tukenut opettajia yrittäjyyskasvatustyön toteuttamisessa ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 Kommentit: _____
8. on seurannut ja arvioinut yrittäjyyskasvatuksen toteutumista organisaatiossaan ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 Kommentit: _____
9. Oppilaitoksen/koulun yrittäjyyskasvatusvastaava on toiminut aktiivisesti lukuvuoden aikana ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 Kommentit: _____
10. Opettajat ovat edistäneet yrittäjyyskasvatuksen osaamistavoitteiden toteutumista ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 Kommentit: _____

Kymenlaakson yrittäjyyskasvatustyön seuranta

Yrittäjyyskasvatuksen tulee olla suunniteltua, johdettua ja arvioitua.

Arvioi esim. kahta edellistä lukuvuotta seurannan väittämien osalta. Asteikko (1-4) 1=ei ollenkaan, 2=vähän, 3=melko paljon, 4=paljon

KUNTA

1. on laatinut lukuvuoden yrittäjyyskasvatussuunnitelman, joka sisältää mm. koulu-yritysyhteistyösuunnitelman ☐ Kyllä ☐ Ei
2. on tehnyt yhteistyötä yrittäjyyskasvatukseen osallistuvien toimijoiden (oppilaitokset, yritykset, elinkeinoelämän edustajat, yrittäjäjärjestöt) kanssa. Yhteistyö on toteutunut ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 Kommentit: _____
3. on osallistunut seudun tai maakunnan yrittäjyyskasvatuksen verkostoyhteistyöhön ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 Kommentit: _____
4. on tarjonnut yrittäjyyskasvatuksen koulutuksia tai tapahtumia ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 Kommentit: _____
5. on kerännyt dataa yrittäjyyskasvatustyön seurantaan varten ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 Kommentit: _____

Lähteet ja lisälukemista

- *ship Akatemia: www.xamk.fi/shipakatemia
- 4H järjestö: <https://4h.fi/>
- Idea Kymi: <https://www.kymeninno.fi/>
- Kehittämiskeskus Opinkirjo: <https://opinkirjo.fi/>
- MTEE (Measurement Tool for Entrepreneurship Education) on Internet-pohjainen maksuton työkalu opettajille: <https://mtee2.lut.fi/>
- Nuorten yrittäjyys ja talous NYT: <https://nuortennyt.fi/>
- Pörssisäätiö: <https://www.porssisaatio.fi/>
- Suomen Yrittäjät: <https://www.yrittajat.fi/>
- YES-verkosto: <https://yesverkosto.fi/>
- Yrittäjyyden tulevaisuustarinat, Kymistämö-hanke: <https://www.xamk.fi/app/uploads/sites/2/2024/08/Yrittajyyden-tulevaisuus-Kymenlaakso-2035-pakattu.pdf>
- Yrittäjyyslinjaukset koulutukseen (2017): <https://okm.fi/documents/1410845/4363643/yrittajyyslinjaukset-koulutukseen-okm-2017.pdf/dd81b6e7-888e-45e4-8c08-40d0d5a5277e>